

ÉRVEK A VÍZLÉPCSŐ MELLETT

Szigetközi veszedelem

Az elmúlt hetekben a győri és budapesti környezetvédők Magyaróváron, Ásványráron és Győrben nyilvános fórumokat tartottak a cím szerinti kérdésben. A fórumokon érdekelt és megfelelően képzett szakember nem jelent meg sehol sem. A győri fórumon – egy-két kivételt leszámítva – minden felszólaló a bős-nagymarosi vízlépcső létesítése ellen foglalt állást, nem különben az előző kettőn is. A felszólalásokból azt lehetett megállapítani, hogy **nem ismerik sem a terveket, sem a megépítés előtti és – a várható – utáni környezetet és emiatt félre vannak vezetve.** Persze nemcsak ők, hanem az egész magyar társadalom. A félrevezetés azért lett lehetséges, mert a magyar sajtó, rádió és a televízió – a „médiá” – nem volt hajlandó a BNV megépítését helyeslő megnyilatkozásokat közzétenni. Egyedül a Hidrológiai Közlönyben jelentek meg szakzerű ismertetések – úgy mellette, mint ellene. Ezen felül a lap volt főszerkesztője, *dr. Szöllősi-Nagy András* – akkor a Vízrajzi Tudományos Kutató Intézet igazgatóhelyettese – nyitott egy csúfondárosan Refuznyiki-nek nevezett rovatot a visszautasított publikációk számára. Ma dr. Nagy az Unesco víztudományi részlegének az igazgatója Párizsban. Nem hallgathatom el azt, hogy a jó helyismeretekkel rendelkező szerkesztőség a Kiszálföldnek is helyet adott néhány helyeslő cikknek. (1988. VI. 25. A beavatkozás jótékony is lehet, 1989. VII. 10. A veszített időért kártérítés jár, 1989. IX. 10. Memento, 1990. VII. 10. Kútba dobott milliárdok.)

Nem köztudott az sem, hogy a BNV már harmadik nagyméretű beavatkozás a Duna természetes lefolyási rendjébe, amelynek olyan mélységű megismeréséhez, hogy **bárki annak jövőbeli káros vagy hasznos voltát bírálni tudja, 12-14 egyetemi szintű szakismeret szükséges.** Azonban még ilyen szintű sem elegendő ahhoz, hogy bárki véleménye szépszázalékos lehessen. Éppen ezért a BNV megépítése során létesül egy olyan „monitoring” (hajózó) vizsgálati rendszer, amelynek alkalmazását az amerikai szakirodalom ajánlja és követendőnek tartja. Ezek után gondolom helyes, ha **néhány mondatban megemlékezem az elhítt – tehát nem tudott – ártalmakról:**

1. **Tönkreteszi a mélyben lévő ivóvizet.** Nem teszi tönkre, mert az ismert fizikai törvény szerint a folyadékok mindig a könnyebb ellenállás útján szivárognak el. Ezért nem kátrányúzó ez a víz, pedig a Duna és két ága felette folyik már évezredek óta. A szigetközi ássott kutak vize igen sok helyen már azért ihatóan, mert a műtrágyázással és a házi szennyvizeknek az elszikkasztásával már tönkre tették!

2. **A Szigetköz árvízi veszélye növekszik.** Éppen az ellenkezője az igaz. A Duna veszélyes áradásainak a vízhozama 10 000 köbméter másodpercenként. A hajózási csatorna és a megmaradó Duna-meder 15 000 köbméter/s mennyiségű vizet tud elvezetni. Így az árvai zárás (Ásványráró) felett katasztrófális árvíz nem lehetséges és a hullámteret is legfeljebb 10-20 évenként egyszer lepheti el egy-egy igen magas szintű áradás. Az itteni rétek, kaszálók kiemelkedő hozamú szántóföldek lesznek.

Az osztrák és német vízlépcsőkkel felduzzasztott víz rendszertelen leeresztése a Duna áradásakor nálunk olyan rövid idő alatt jelentkezhet veszélyesként, hogy az árvízvédelem nem képes felkészülni. Hát ez most nagyon igaz, mert még nem készült el a Duna korszerű hajózásának a biztosítására szükséges 47 vízlépcső. De ezt megelőzően is a nemzetközi Duna-bizottság intézkedésére meghatározható a duzzasztott vizek lebecsúztatásának az ideje és időtartama.

3. **A felszín feletti 17 kilométeres hajózási csatorna töltései átszakadnak,** és a Szigetköz a dunakiliti tározó felduzzasztott vize elsodorja. Hát kérem, évezredek példával bizonyítom az ellenkezőjét. Kínában a Huang Ho folyó néhány száz kilométer hosszban már évezredek folyik a felszín feletti gátak között és még egyszer sem szakadt át, pedig a Kulik csak fejükön hordott kosarakban lévő földdel töltötték fel és csak a meztelen talpukkal tömörítették. A mai töltésképzési technológia ezt a szintet sem éri el? A felszín feletti és alatti összesen 25 kilométeres mesterséges hajózási csatorna nélkül a szigetközi Duna-szakasz a 80 méter hosszúsá-

gú, 1350 tonna teherbírású, valamint a 185 méter hosszúságú 3300 tonna teherbírású úgynevezett Európa-hajók közlekedésére alkalmatlan. Kis vízen fennakadnak, kanyarokban partra futnak.

4. **Várható földrengés tönkreteszi a nagymarosi duzzasztót és a szigetközi töltést.** A nagymarosi duzzasztó alapozásának terve a közeli rengési törésvonal miatt ennek figyelembevételével készült. A töltéseket tönkretelhető földrengés pedig csak kataklizmaszerű lehet, amely az egész Szigetköz is elpusztítja.

5. **A nagymarosi vízlépcső szükségtelen, káros.** A nagymarosi vízlépcső éppen olyan szükséges, mint valamennyi dunai, köztük az adonyi és a fajsi is. Ugyanis minden vízlépcső a felette lévőig kell, hogy emelje a vízszintet, ezért lépcső. Ezért fog megépülni az osztrák népszavazással elhagyott Heimburg-i is. Tudni kell azt is, hogy Dömösnél a Duna medrében két méter hosszban csaknem vízszintes sziklapad és Nyergesújfalunál többszáz méter hosszban függőleges sziklaréteg képezik a meder fenekét. Ezek felett a már fent említett Európa-hajók kis vízálláson közlekedni nem tudnak. Ezen felül az erőmű évi 1 milliárd kilowattóra áramot is termel, amelynek értéke ma évi 4 milliárd forint, aminek fele a miénk.

6. **A bőszi erőmű üzemeltetéséhez szükségtelen a dunakiliti tározó.** A Duna átlagos vízhozama csak 2000 köbméter/s. A bőszi 8 darab turbina vízszükséglete 4000 köbméter/s. Tehát duzzasztás nélkül csak 4 turbina üzemeltethető. A duzzasztott vízből 60 millió köbméter vizet lehet naponta kétszer 5 órán át adni a turbinák teljes üzemeltetéséhez. Így évente 2,6 milliárd kilowattóra áramot is termel, és pedig az esti és reggeli csúcsideőben, amikor az áram értéke háromszoros, tehát a termelés értéke így évi 30 milliárd forint – fele a miénk!

7. **A „C” változat, azaz a Duna vízének a hajózási csatornába való juttatása Szlovákia területén a Szigetköz katasztrófáját okozza.** Sajnos ez igaz! Ugyanis a magyar oldalon félig-meddig elkészült két vízpótló rendszer csak a dunakiliti zsilipekkel látható el szükséges friss vízzel. Pedig ezek a vízpótló rendszerek többet adnak, hasznosabbak mint maga a változatlan Duna. Állandó talajvízszintet biztosít az oldalágak és holtágak lépcsőzésével, ami lehetővé teszi az értékes és itt óshonos kemény lombfű (tölgy, kóris, juhar, szil) és éger galéria erdők telepítését.

A mentett oldalon 10 ezer hektár szántóföldet tesz öntözhetővé. Sajnos a hajózási csatorna töltéseinek állékonysága megköveteli azt, hogy benne víz legyen – erre lett tervezve és kivételazve. Ha szárazon marad, a nyári nap heve és a téli fagy miatti tágulások és összehúzódások tönkreteszik a víz szigetelését. A „C” változat megépítése éppen olyan nemzetközi szerződésesség, mint részünkről a munkabeszűntetés.

8. **A Duna vize el fog algásodni.** Ez is igaz, de miért? Az algák (vízimoszatok) – mint növények – csak akkor tudnak élni, ha táplálékuk van. Jelenleg sajnos bőven van, mert a Duna-parti települések szennyvize tisztítatlanul, legjobb esetben csak mechanikus tisztítással ömlik a Dunába, pedig már fél évszázada ismert a biológiai tisztítás és az üzemi vizek méregtelenítésének a szükségessége. Ezen felül a mezőgazdasági műtrágyák kb. 10 százaléka jut a Dunába, mert a csapadékok odasodorják. Amíg az algák ilyen „abrakoltatása” fennáll, a nagymarosi duzzasztott víz annyira algásodhat, mint a mai bajai Duna-víz.

Jól tudom, hogy soraim nem mindenkit győznek meg, hiszen kétségbe vonhatják szakutadományt és pedig jogosan. De kérem, mióta felsőfokú erdészeti oktatás van, **úgy 150 éve az erdészek kapják a környezetvédelmi oktatást, mert az erdők léte a tiszta víztől, méregtelen talajtól és levegőtől függ,** tehát már több mint egy évszázada foglalkozunk környezetvédelemmel. Ezen felül évtizedekig jártam a szigetközi Duna-szakasz csodálatos labirintusán – hivatalból és mint sporthorgász – évekig saját motoros csónakkal is.

Kató Pál
gyémántokleveles erdőmérnök
építész

A kiskunsági EFAG immár hagyományosan a nyíri erdészháznál tartotta az 1848-as forradalom és szabadságharc megemlékező ünnepségét.

A *Szulyovszky László* kerületvezető erdész szervezte ünnepi műsorban felléptek *Bessenyei Ferenc, Pál Attila, Sirkó László, Twiman Nóra* és *Vitéz László* színművészek.

Ünnepi beszédében *Pápai Gábor*, az Erdészeti Lapok főszerkesztője a következőket mondotta:

Tisztelt vendégsereg, kedves barátaim! Nagy örömmel vállaltam a felkérést a mai ünnepségen való részvételre. Külön örömmre szolgál, hogy 44 év után ismét magamra ölthettem nemzeti jelképünket, a piros-fehérezöld szalagot. Abban a szerencsében és ajándékban részesültem ugyanis a sorstól, hogy éppenhogy három évesen 1948-ban a forradalom századik évfordulóján szavalhattam el Petőfi Nemzeti dalát, e szalaggal a vállamon. Mint látszik, azóta megkopott kissé, s rövidebb is lett, mert néha-néha ebből vágtam le a szív fölé valót, az erőt adót. Mert elkelt többször életemben, hogy március erkölcsi töltését érezzem magamban.

Megtiszteltetésnek vettem a meghívást azért is, mert – bevallom – ünnepi beszédet soha nem tartottam még e jeles napon.

Vajon átérezhetjük-e kellően az 1848-as forradalmi események hangulatát, az örömmámort, az önkéntes harc és halál vállalást? Azt hiszem, csak sejtethetjük, hogy mit érzett ez a Mátyás király óta gyötört nép, mikor felcsillant függetlenségének lehetősége.

József nádor 1847 tavaszán halott. A novemberi országgyűlést a király nyitja meg: magyarul. És magyarul mondták el azt a néhány szót is, melyben István főhercegnek nádorrá választását megerősítették. István főherceg válaszában köszönetet mond a trónörökösnek, hogy: „ajkairól zengeni hallotta hazánk édes nyelvét”. A néhány köszönő szó leírhatatlan hatást tesz a jelenvoltakra, s visszhangot kelt az egész országban. Annyira szokatlan, hogy a Habsburg család valamely tagja magyarul szóljon a magyarokhoz, hogy ez a néhány szónyi beszéd is örömet fakaszt. Széchenyi nem is állja meg, hogy Naplójában gúnyos megjegyzéssel ne kísérelje ezt az országos örömet. Ezt írja: „Ime két fiatal osztrák főherceg könyv nélkül betanul néhány magyar szót, és már-már elszédül a hű magyar nép”.

A király megnyitó szavait a rendek túláradó lelkesedésükben arany betűkkel nyomtatják az országgyűlés jegyzőkönyvébe. Szegény hazám, szegény népem! Hogy ki lehetett éhezve magyarsága elismerésére, ha a nagypolitika emberei is így elragadtatják magukat néhány magyar szóért. Mennyi keserűség, megaláztatás évszázadokon keresztül! Felfoghatta-e mindezt Európa? Ennyivel volt több és szenvedélyesebb a magyar március, mint Európa forradalmi. Ezért özönlöttek az önkéntesek Kossuth táborába, ezért válhatott egy költő nagy szimbólummá.

Kedves barátaim! A nagy események, évfordulók ünnepségének csak akkor van értelme, ha tanulságait az ország, és saját javunkra fordítjuk. Mai helyzetünk sokban hasonlónak mondható a múlt század történése-

1848 - 1992

ivel. A 48-as forradalom után éppen úgy megtorlás következett, mint 1956 után. A monarchia Magyarországra eső adósságállománya, melyet nélküle, sőt ellene csinált Ausztria

– 1896-ban majd hárommilliárd forint volt. Hogy ez nem volt kis összeg, mutatja, hogy 1845-ben hárommillió-hétszázézer forint volt az országból befolyt házi adó.

Aztán jött a milleneumi kiállítás, és az ország mondhatni világelső lett több területen. Mert megtörtént a kiegyezés, mert a hosszú évszázadok után a viszonylagos függetlenség is óriási hajtóerő volt. A magyar szó már nemcsak a magyar népek nem volt szokatlan, de ismerkedett vele Európa és a nagyvilág is.

Nemrég levelet kaptam Horvátországból, s a bélyegről Jellasics bán nézett vissza rám. Lám, lám, ki egyhelyen kiátkozott, máshelyen nemzeti hős. És így van ez rendjén. A tolerancia, a máság tisztelete nélkül nem létezhetnek örökéletű forradalmi igazságok.

Tavaly itt a környéken jártam. A tanyavilág egy idős gazdaemberével, János bátyámmal beszélgetve megkérdeztem, ő hogyan is látja ezt a földviassaadást meg egyebeket, mit tenne, ha rajta múlna?

Hát – vakarta meg ősz fejét –, az attól függ, öcsém, hogy az ország érdekét nézzük-e, vagy a magunkét?

Megdöbbsentem! Először az ország érdeke? Ezt mondja az a parasztember, akitől elvették földjét, lesöpörték padlását... gyötörték a beszolgáltatással... az attól függ, hogy az ország érdekeit nézzük-e, vagy a magunkét...

„*Sehonnai bitang ember, / ki most ha kell halni nem mer, / kinek drágább rongy élete, / mint a haza becsüllete...*” írja Petőfi, ami ma annyit jelent, hogy a mai bitang az országdezmáló, vagyonátmentő, milliárdosodó... miközben az ország többsége küzd, fárad, izzad.

Vajon elegendő-e, ha a „részünk minden nyomor, de szabadok vagyunk” gondolat igazságával elnézzük az egyre zsírosodó kutyafalkát...

Mit tehetünk? Mit kell tennünk?

Egy ország forradalma polgárainak sok kis önmagával megvívott forradalmából áll.

Barátaim! Ha elszédünk ma e jeles ünnep után dolgainkhoz, jusson eszünkbe e háromszínű jelkép, és hagyjunk beköltözni a szívünk fölé a szívünkbe.

A piros a forradalom, a vér, az egészség színe. Vívjuk meg a magunk kis forradalmát azzal, hogy egészségesen élünk, vagy próbálunk élni. Csak egészséges polgáraival tud a nemzet is egészséges lenni.

A fehér a tisztaság, az erkölcsesség színe. Vívjuk meg saját mindennapi forradalmunkat igaz erkölcsi normáink szerint. Szilárd nemzet csak tiszta erkölcsű polgárain építhet!

És végül a zöld a trikolorból a természet színe! Ne hagyjuk magunkat tovább pusztítani! Csak vívjuk meg a mindennapok kis saját forradalmát azzal, hogy nem rongáljuk, hanem óvjuk ezt a zöld csodát, ami itt is körbeölel bennünket.

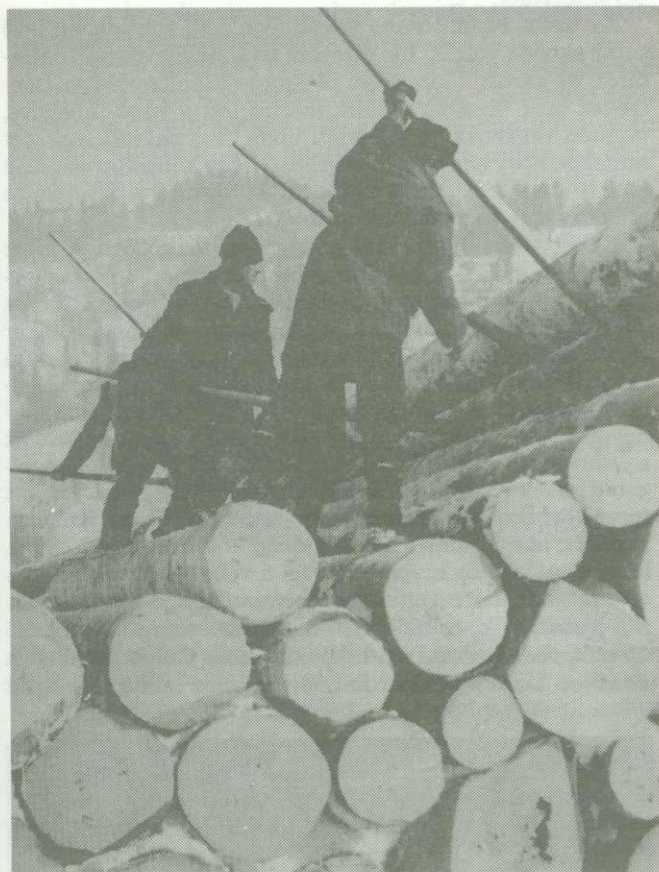
Beteg nemzet, vagy egészség...

Tiszta erkölcs, vagy züllött ország...

Szennyes erdő, pusztuló föld – vagy tiszta patakok... ez a kérdés, válasszatok!

JÉRÔME RENÉ

A nagy kaland I.

Máglyázás a keleti Kárpátokban (:Jérôme:)

Alig száradt meg a tinta kinevezési okmányomon – amely engem 1939-ben szolgálattételre a Rahói m. kir. Erdőigazgatóságához helyezett és megbízott a Tiszaközi m. kir. Erdőhivatal vezetésével –, rohantam első állandó munkahelyemre, Tiszabogdányba. Kispest-Wekerletelepen pakoltunk be a szürke, „cserebogár”-nak csúfolt STEYR-55 gépkocsinkba. Feleségemmel és drótszűrű foxinkkal szűken fértünk el, mert az akkori üzemanyag-korlátozás miatt a hátsó ülésen kellett elhelyezni kannákban 50 liter benzint is. A pakolás-hoz mindenki segített. Édesanyám, amíg mi el voltunk foglalva, alaposan megreggeliztette Hunnia Pepitántot – a kutyát –, majd következett az érzékeny búcsú az 500 km távra szakadó menyétől, fiútól...

Csakhamar hátunk mögött hagytuk a fővárost, halkán duruzsolva futott a kocsis, lassan elült első izgalmunk, csendesült az utazási láz, mikor csak gyanús hangokat hallottunk hátulról: a benzinkannákon trónoló eb a szokatlan rázástól, meg talán a szivárgó gáztól, rosszul lett és simán kitáplalta a bőséges reggelit... Engem elfogott a mérég, a vadászbabonára gondoltam, amely szerint a nagyobb piszkolás elviszi a szerencsét, feleségem meg gyorsan kitakarított és megvédte mind az elkövetőt, mind a reggeliztetőjét. Ma sem tudom, hogy végül is mit jelentett ez a kis baleset – bajt vagy szerencsét-e –, mert mindkettőből jutott bőven. Az akkor szokásos 70 km-es átlagsebességgel estére Beregszászon voltunk és megéjszakáztunk, hogy másnap frissen, jó

időben érkezünk új munkahelyemre. Az idő másképp is jónak mutatkozott másnap, s így valóban szívet bízsergető érzés fogott el bennünket, amint Aknaszlatina után először pillanthattuk meg a Máramarosi-havasok vonulatát!

Beértünk a Tisza hegyi szakaszába, az út egyre jobban kanyarogva furakodott a hegyek közé. Rahón éppen csak bejelentkeztem, küldtek tovább, mert várnak már odakünn. Tiszaköznel izgatottan köszöntöttük munkahelyem névadóját, aztán a Fehér Tiszát, felkaptattunk a Hucknak becézett nyeregre, egy pillantást vetettünk a túloldali görögkeleti fatemplomocskára és csakhamar beérkeztünk a 12 km hosszúságban elnyúló Tiszabogdányba. Útbaigazítás nélkül is rátaláltunk a többi ház közül kirívó erdőhivatalvezetői villácskára. A házban Roth Gyula (Busa), egykori főiskolás évfolyamtársam várt már rám erősen. Megérkezésemig őt bízták meg helyettesítésemmel, és igyekezett volna már saját állandó helyére.

Az üres házban való gyors elrendezkedés után sűrgetett; menjünk át az irodába. Ez a mintegy 50 lépésnyire fekvő, külön épületben volt. Magasföldszintjén két egymásba nyíló szobából állt, mellette vendégszoba, az emeleten másik vendégszoba a szükséges mellékhelyiségekkel. A torkomban vert a szívem, amikor beléptünk az irodába. Tudtam, hogy itt várnak a beosztottjaim, talán még nagyobb szorongással, mint amilyent magam érzek ebben a pillanatban, amikor el kell foglalnom első igazi munkahelyemet. Minden komolyabb gyakorlat nélkül, teljesen idegen környezetben, talán még szavukat sem értve.

Beléptünk az irodába. Ott sorakozott fel tíz marcona erdőész. Belőlük kettő pagonyerdész, a többi kerületvezető. Busa röviden bemutatott engem, kezét fogtunk, ő megköszönte nekik a tőlük kapott segítséget, ezt kérte számomra is, elbúcsúzott és máris ment. Ott álltam az oroszlankeztrecben. Mit mondjak én most nekik, akiknek nevében Birosz Emil (elmagyarosodott ruszin), a keleti résznek a Kvaszni pagonynak vezetője jelentkezett, üdvözölt és kérte rendelkezéseimet? Sebesen forgott az agyam és lehető legmélyebb hangomon igyekeztem én is köszönteni őket. Biztosítottam őket, hogy nem szándékozom felforgatni semmit, igyekszem mindenkivel és mindennel a helyszínen megismerkedni, és csak ezt követően fogunk – ha ennek szükségességét látom – együtt változtatni. Ők láthatóan megkönnyebbültek, én pedig úgy éreztem: fog az menni. Fog ez annál is inkább, mert valamennyiükkel szót tudtam érteni, mind a tízen kifogástalanul beszéltek magyarul. Még a másik pagonyerdésszel, a nyugati Voucsi-Vidricaka pagony vezetőjével, Martignoni Istvánnal (olasz vasútépítő elmagyarosodott leszármazottjával) váltottunk röviden szót és siettem vissza a lakásba, vigasztalni kétségbeesett feleségemet.

Nem sokáig kesereghetett, mert másnap általános feltűnést kelteve hat lóval húztunk fel a rahói vasútállomásra a bútorainkat, felszereléseinket rejtő bútorszállító kocsit. Ezen a tájon ilyen még nem láttak, de a kocsis sem ilyen nyaktörő utat. Akadt elég segítő kéz, így gyorsan ment a kipakolás, elrendezkedés. Pedig ez nem is volt olyan könnyű: a földszinten három lakószoba volt, az egyikhez külön üvegezett télikert. Falemezzel burkolt hall a középen, mögötte külön gardrob és üvegezett, fűtött veranda, mindehhez csatlakozóan konyha, cselédszoba, kamra, fürdőszoba és WC. A hallból falépcső vezetett az emeletre, itt vendégszoba te-

rasszal és külön fürdőszobával. Mindez luxuskivitelenben, csaknem vadonatújban... Az épületben saját vízvezeték, az udvarban istállók, kocsiszín, garázs. Álmodni sem lehetett volna szebbet. Hála a cseh építőnek és építőtőnek, nem csodálva a fegyelmi vizsgálatot és büntetést, amivel ez állítólag járt.

A rendezkedéssel aznap még nagyjából végeztünk, este hullafáradtan zuhantam ágyba, éjjel álmodni sem értem rá. Reggelre ébredve szipogást hallottam az asszonyom szobájából.

- No mi baj van? - kérdeztem még álmosan.

- Mit fogok én itt főzni? - zokogta el magát a megszeppent hitves. Erre menten elszállt belőlem az álmoság.

- Tényleg, hogyan is fogunk itt megélni?

Nem sokáig töprenghattünk. Beültem a kocsiba, bementem Rahóra. Szerencsém volt, éppen piaci napra érkeztem. Megtömtem a hátsó ülést káposztával, zöldséggel, vettem füstölt húst, kolbászt és minden egyebet, ami éppen eszembe jutott. Hazaérve kiderült, hogy a pincében 30 mázsa krumpli volt betárolva az 1939. évi illetményföldem terméséeként. Birosz közben cselédlányt is szerzett feleségemnek. Megindult hát a háztartás. Egy év múlva a kincstári lovak mellett már egy tehén is bőgött, az ólban malac visított és tyúkok kapirgáltak az udvaron...

A háztartás beindítását közvetlenül követte az adminisztrációé. Erről ideiglenesen már az előzetes katonai közigazgatás is gondoskodott. Az országnak égető szüksége volt a fára. Nemcsak építőfa kellett, de közeledett a tél is, külön tűzifa-kormánybiztost nevezett ki a kormány. A terület birtokbavételével nyomban meg is kellett indítani a kitermelést, szállítást. A munkásokat - legalábbis az erdei munkásokat - pénzzel, étellel, bakancssal kellett ellátni (a ruszinok nagyrésze már kinőtte a bocskort). Mindez tervezést, elszámolást - adminisztrációt - követelt. Mivel a személyzet nagyrészt idegen rendszerben nevelkedett. A kinevezett hivatalvezetők többsége kezdő volt, az igazgatóság megkövetelte, hogy az anyag-, a pénznaplót, de még az iktatót is maga a hivatalvezető fektesse fel és vezesse. Nagyszerű, de fárasztó iskola volt ez, jól is ment mindaddig, amíg a központban a helyi körülményeket ismerő, a csehszlovák adminisztráción nevelkedett személyzet legalább csekély maradványaiban rendelkezésre állt. Ezek demokratikus közvetlenséggel, baráti megértéssel osztották meg tudásukat velünk. Külön hálával gondolok közülük Kampü Ivánra, aki egy időben felügyeleti tisztem is volt. Az irodámban Birosz volt legnagyobb segítőtársam, most már nyíltan mondhatom, sok mindenben mesteremmé is vált, sok gyakorlati fogást tanultam tőle. A szívem vérzett, amikor a harmadik évben hűtlen kezelés miatt végelbánásra kellett javasolnom...

Az irodában az első napokban egyedül voltam. A legszükségesebbek ellátása végett Birosz hozzájárulással irodaszolgának Staniczky Viktor lengyel származású, helybeli fiatalembert szervezte be, aki púpos lévén erdei munkára kevésbé volt alkalmas, de egyébként rendkívül jó tulajdonságúnak bizonyult. Csakhamar bizalmasommá vált. Volt már, aki legalább felemelhetette a telefonkagylót, ha nem vagyok ott, én pedig kevés szabadidőmben ki-kiszaladhatam ismerkedni a hivatal területével. Kocsival csak a völgyek voltak járhatóak: a Kvaszni 10 km-én, Voucsi 4, Vidricska 5 km-én, a Paulik 8 km-én pedig egy elhanyagolt, 60 mm-es nyomtávú vasútvonal húzódott, szorosan a patak mentén. Fogat állt rendelkezésemre, de nehézséget okozott, hogy Vaszil, a kocsis magyarul egy kukkot sem tudott. Pár napig kínlódtunk egymással, én változtatni nem akartam, ő unta

meg a dolgot. Bejött az irodámba, Viktor tolmácsolásában megkért, hogy az erdőre meheessen dolgozni, és beajánlotta maga helyett Milcsevics Lajost, aki valamilyen délszláv származású lehetett, de magyarul jól beszélt. Csakhamar összebarátkoztunk.

Az üzem legfontosabb telephelyei a fő völgyekben lévő tutajrakodók voltak. Ide futottak be a mellékvölgyek csúszatói, itt került a kitermelt fa először számbavételre. Döntéshez csak törzsdarabszám szerint lett a vágás kijelölve, minden vágásnak tapasztalati db/m³ száma volt, ami azt mutatta, hogy egy törzs a vágásban hány köbméternek felel meg bemáglyázva a tutajrakodón. Az üzemtervi bruttóítás mintegy 30%-os apadékkal számolt...

Ez az elszámolási rend kielégítően működött. A fa az erdőről csak ellenőrzött úton, vízen, tutajban, őrzött völgykijáratokon át juthatott ki, a döntést, felkészítést, közelítést darabszám szerint fizettük. A baj akkor kezdődött, amikor sorra érkeztek az ország belsejéből a kicsinyes neveltetésű számvevők, akiknek a magas hegységi viszonyokról fogalmuk sem volt. A legnagyobb botránnyó a „vetet” volt. Így neveztük azt a farakást, ami a csúszatók végénél képződött a csúsztatott anyagból. A csúszatók kellő kihasználása végett a mellékvölgyekben a vágások évről évre egymás mellett sorra következtek. A fához a csúsztatás alatt hozzáférni nem lehetett, mert gyorsvonati sebességgel érkeztek a 20-25 m hosszú szálak. Ez szaporodott fel a vetetben gyakran több ezer m³-esre, mire a csúsztatás befejeződött, a vetetre gyakran leesett a hó, és ha a széthúzatás télen nem ment kellő ütemben és tavasszal a tutajozásnak meg kellett indulnia, a vetetben bizony jócskán maradt fa, amit felmérni megint

Talpafaragó a keleti Kárpátokban (:Jérôme)

nem volt mód, mert zúdult rá a következő vágás anyaga. Ezt a derék hazai számvevőink lenyelni nem tudták. Hozzászoktak, hogy a vásárolt légyfogót anyagszámadásba vegyék, majd ha a legyek már ráragadtak, jegyzőkönyvezzék, tűzbe dobják és az anyagszámadásból kivesszük...

De jött az országból jó támogatás is. Az irodába kaptam egy frissen végzett erdészeti szakiskolást – Szalontai Bélát –, aki nagy segítségemre lett. Most már megindulhattam nagyobb utakra is, megismerni az állományokat. Az iroda falon függő színes üzemi térkép sokat ígért. Egyetlen fafajt tüntetett fel – a lucot – korosztályonként más-más színnel. Sárga volt az első, kávébarna a száz- és többéves. A térképnek csaknem negyede barna volt... Birosz fordította a cseh üzemtérkép, ebben többek között állt: „a magyarok lehetetlen politikája miatt nekik a fát eladni nem tudjuk, így az értékesíthetetlen”. Ténylegesen csak a legjavát vágták és felfűrészelve Gdinián át vitték Angliába. Megtakarítottak nekünk vagy 15 évi vágást...

SZABÓ LAJOS

Természeti-környezeti nevelés a SÜNI Klubban

Úgy gondolom, hogy sokan kíváncsiak a legifjabb erdőmérnök generáció tevékenységére, szellemiségére, véleményére, valamint bízom benne, hogy az általunk (vagy általunk is) említett problémák feltárására, javaslataink segítenek a megoldásban.

A soproni SÜNI Klub tevékenységéről számolok be. A SÜNI Klub 1988. februárjában alakult meg a soproni Gyermekek Háza szakköröként. A klubot az Erdészeti és Faipari Egyetemen működő ÖKOKLUB tagjai vezetik. Miért is kezdtünk el annak idején erdőmérnök hallgató létünkre gyerekekkel foglalkozni? Erre a kérdésre egy igen leegyszerűsített kis eszmefuttatással válaszolok.

A civilizáció terjeszkedése hatással van mind a természetre, mind a társadalomra. Ennek a következménye a környezeti katasztrófa veszélye, valamint egy hamis környezeti világkép, túlhajszolt életmód kialakulása és eluralkodása.

A hamis világképű, magukat mindenhatónak, természetfelettinek képzelő társadalmunk tagjai nem képesek fel-fogni az eddig még soha nem tapasztalt méretű környezeti problémák nyers valóságát, a katasztrófa veszélyét. Így a hatékony közbeavatkozás is elmarad. Ezt az óriási problémát a környezetvédők, tudósok figyelemfelkeltő, felvilágosító munkája eddig nem tudta megoldani. Ennek oka az, hogy elsősorban a felnőttekre, tehát már kialakult személyiségekre próbáltak hatni, pedig hatásos személyiségformálást csak a még nyílt, kialakulóban levő személyiségekre, tehát a gyerekekre lehet kifejteni. A gyerekek nevelésében döntő szerepe a családnak és az iskolának van, melyeknek tagjai a vázolt torz környezeti szemléletű társadalomhoz tartoznak (többségben). Márpedig hamis környezeti szemléletű emberek csak hamis szemléletet plántálhatnak a gyerekekbe. Ezért kezdünk mi magunk gyerekekkel foglalkozni.

Mindezekből következően alapvető célunk szemlélet- és magatartásformálás, a természeti szocializáció helyes útra terelése. (A természeti szocializáción a társadalom természethez fűződő viszonyának elsajátítási folyamatát értem.) Ezt a következő egymásra épülő ismeretkörök oktatásával próbáljuk elérni:

Rengeteget jártam. Ahogy elmúlt az első tél, felszabadult a temérdek hó alól az 1000 m tengerszint feletti magasságban területemen végighúzó cserkészút. Ezt valamikor valamennyi kincstári erdőhivatalban kiépíthették, legalábbis a rahóli erdőgazgatóság területén mindenütt megtalálható volt. Ez számos kilátópontjával nagyon megkönnyítette a rendkívül meredek lejtőkön való közlekedést, és jó távcsóval sok mindent végig lehetett látni. Először elbűvölt az élém táruló kép. „Luc hátán luc” – amerre csak elláttam, elegyetlen, jól záródott fenyőállomány. Legalábbis úgy másfélezer méterig, ahonnan már csak a havasi legelő következett. Habzsoltam a látnivalót, és megmámorosodtam tőle. Idővel megszoktam, majd sokat járva benne feltűnt belsejének élettelensége, komorsága. Sokat töprengtem, kerestem, hogy mi a helyzet nyitja, míg rájöttem, hogy egy 200 éves, kíméletlenül tudatos erdőgazdálkodás produktumával, hatalmas méretű „természetátalakítással” állok szemben.

Folytatás a következő számban.

- alapvető természetismerete (fajismeret),
 - ökológiai jelenségek, összefüggések ismerete,
 - környezet- és természetvédelmi ismeretek.
- Az alkalmazott lényeges módszertani eszközeink:
- kiscsoportos oktatás (8-10 fő),
 - cselekedtető tevékenységek alkalmazása,
 - a természettel való közvetlen kontaktus megteremtése (természetjárás, megfigyelés, magyarázat).
- A megalakulástól eltelt időszak programjai címszavakban:
- 1988. tavasz: hétvégi foglalkozások (2-3 hetente);
 - 1988. nyár: egyhetes tábor Sopronban;
 - 1988/89 tanév: hétvégi foglalkozások;
 - 1988. ősz: kétnapos buszkirándulás a Tihanyi-félszigetre és Badacsonyra;
 - 1989. nyár: egyhetes tábor a Bükk hegységben;
 - 1989/90 tanév: hétvégi foglalkozások;
 - 1989. ősz: kétnapos buszkirándulás az Őrségbe;
 - 1990. tavasz: egyhetes tábor Középrigócon, a barcsi Ősborókás mellett;
 - 1990/91 tanév: hétvégi foglalkozások.

Jelenleg a klubnak több mint 60 gyerek a tagja: 9-14 éves általános iskolás lányok és fiúk. Nagy az érdeklődés. A foglalkozásoknak az erdő és más természetes ökoszisztémák jelentik az egészséges és változatos színhelyet. A játékos, szemléltető tanulásához ez a legideálisabb terep.

A következőkben tevékenységrendszerünk vázlatát közlöm:

TEVÉKENYSÉGRENDSZER		
Évközi tevékenységek Külső fogl.	Belső fogl.	Nyári tevékenység Táborozás
1. Kirándulás	1. Madárodú készítés	Délelőtti foglalkozás
2. Békamentés	2. Karácsonyi összefogó	Kirándulások
3. Madárodúk kihe-lyezése, ellenőrzése	3. Vetélkedő 4. Diavetítés 5. Videózás	Délutáni program (közös sport, játék) Esti program

Felhívás a selmeci hagyományok ürügyén

Két élmény csaknem egyidejű hatása készítetett arra, hogy az erdész hagyományokhoz híven „megrégülő” Erdészeti Lapokban jelentsem meg felhívásomat a magyar erdész társadalom számára mint egy „poroshasú balek”, más vonatkozásban, mint egy „isteni fényben tündöklő” firma.

Először az egyik élményről beszélek. A múlt évben volt 50 éves találkozója azoknak a bányászoknak, kohászoknak és erdészeknek, akik abban a háborús időszakban fejezték be vagy fejezhették volna be tanulmányaikat, amikor a világ úgy elembertelenedett, de ők mint a selmeci hagyományokon nevelkedett hallgatók szétszóródásuk előtt vagy alatt is tudtak igaz hazafiak maradni, és emberségesek lenni egymáshoz éppen úgy, mint a környezetükhöz. Ezért emlékezhetek vissza, még így 50 év múltával is meghatottan arra az eltöltött „huzatos” soproni időszakra. Mivel nem adatott meg számukra, hogy együtt valétájanak, ezért a négy napos találkozó első napján felavattak egy emlékoszlopot. Majd a most összegyűlt évfolyamtársakkal egy felejthetetlen közös bányász-kohász-erdész szakestélyt tartottak.

Másik élmény: Mivel Sopronban hosszabb ideig tartózkodom, hogy összeállítsam tudományos munkámat, ezért nemcsak ennek a rendkívüli évfolyamtalálkozóknak lehettem közvetlenül vagy közvetve – apósom volt a szervezője – részese, hanem a hétköznapi egyetemi életnek is. Véletlen folytán az egyetemi könyvtárban találkoztam egy évfolyamtársammal, akit jó kollégámnak, barátomnak kell, hogy tekintsek, mert máskülönben mit érnek azok a hagyományok, amiért 50 év után is összejöttek azok az egy tőről „lenyest” kollégák, akik még megérhették ezt a kort. Amint a könyvtárban meghallottam a barátom hangját, rögtön odamentem hozzá. Foglalkozásunkat tekintve csak annyi a különbség közöttünk, hogy egyikünk erdőrendező, a másikunk erdőfelügyelő.

A továbbiakban beszélgetésünknek nem az egyedi, hanem a tipikus voltát szeretném kiemelni okulásként. Sajnos hamar nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a korábban egységes intézményi keretek közt működő erdőrendező-erdőfelügyelő szakági csoport között a különbség nemcsak a sajátos – de egymással elválaszthatatlanul összefüggő – feladat-, illetékességi kör miatt, hanem a korábbi jó viszony megromlása révén is létrejött. Ismét „visszaköszönt” a szakmai körökben már elterjedt vélemény, hogy a korábban összetartó *erdész társadalomra az elmúlt évtizedekben azzal mérték az utolsó csapást, hogy mesterségesen szétválasztották a korábban egységes keretek között működő erdőrendezői és erdőfelügyelői szakágakat*. Beszélhetnék itt a régi időkben egységes szemléletben működő erdőgondnokságról, ahol még nem választották szét mesterségesen az erdész kollégákat „fahasználó”-ra, „erdőművelő”-re és „vadgazdálkodó”-ra (nem vadászra), és a sort így folytathatnám tovább. Igaz, akkor az erdőigazgatóságok nem azért működtek, hogy nyakukra üljenek az egységes szemléletű, önálló működésű erdőgondnokságoknak vagy erdőhivataloknak. Így nyilvánvalóan

elkerülhető volt, hogy az egy munkahelyen lévő kollégák szembekerüljenek egymással csak azért, mert erdőművelőként, fahasználóként vagy vadgazdálkodóként dolgoztak ugyanazon egységen belül. Legutóbb, ERTI-s korom legszomorúbb időszakában láthattam, hogy a korábban egy tőről fakadó erdészeti kutatáson belül hogyan feszül(t) egymásnak az ERTI és az egyetem. Amikor pedig pénzügyi okok miatt úgy szerveződik át tudományos intézetünk, hogy elsőként a pótolhatatlan és hatékonyabban is működtethető táji kísérleti állomásokat számolják fel, összetévesztve a tüneteket az okokkal, már a reményem is fogyatkozóban van.

Ha megérjük – tisztelt évfolyamtársaim, barátaim – vajon mi lesz a mi 50 éves találkozókkal? Hogyan vívunk ki majd megbecsülést magunknak, ha nem adunk méltó erkölcsi elégtételt azoknak az idős kollégáknak, akik szerénységük vagy „más” ok miatt feledésbe kerültek, vagy nem részesültek abban a megbecsülésben, amit megérdemelnének. *Az erdészoktatás ne csak szakmai elismerést, tisztséget, hanem anyagi megbecsülést is jelentsen*, hogy minél több, önálló iskolát teremtő személyisége legyen a közép- és felsőfokú oktatási intézményeknek.

A közelmúlt történelméből jól tudjuk, hogy Rákosi fontos feladatának tartotta a „reakciós” selmeci hagyományokon nevelkedett erdész társadalom szétrobbantását, amelyhez jó alanyul szolgáltak, szolgálnak a tovább élő intézményi struktúrák és funkciók. Pedig hát az „antropobiogeocönózis” szemléletében nevelkedett magyar erdészek fejében jól megférhet egymás mellett az erdőművelés, fahasználat, vadgazdálkodás és azok erdőrendezési, felügyeleti, kutatói és természetvédelmi vonatkozásai.

Tudom, hogy a változás nem mehet végbe máról holnapra, de legalább tegyük különbséget a távlati tartamos cél és az azt megvalósító átmenet között. Kényelmi és – az erdészekre éppen hogy nem jellemző – rövid távú érdekelttség miatt ne fogadjuk el a már régóta kifogásoltakat, kiváltképpen az új erdészeti politika által megírányzott végcél ne helyettesítsük különböző megideologizálásokat a szükséges megoldásként jelenleg kínálgató átmenettel.

Kérve kérem a magyar erdész társadalmat, hogy ismét fogjunk össze, és bátran vessük el az ezt megakadályozó kereteket. Az összefogás érdekében indítványozom, hogy az Erdészeti Lapokban tegyék meg erre vonatkozóan javaslatukat, amire bizonyára a szerkesztőség lehetőséget nyújt. Akkor sem szomorodnék el, sőt örülnék annak, ha az egységben és összetartásban előbbrevívó javaslatok mellett az észrevételeimet megcáfoló, korábban is megvolt vagy létező ellenpéldákat felsorakoztatva akár „megszégyenülnék” amiatt, hogy a felhívásra készítő okokat tipikusnak érzem. Ebben az esetben még bentlétőként is, nyilvánosan megkövetem a magyar erdész társadalmat.

Jó szerencsét! Üdv az erdészeknek.

Gaál György
alias Mózes

DR. LAKOS ANDRÁS

Lyme-kór szűrővizsgálatok erdészeti dolgozók körében

Megszámlálhatatlan betegséget képesek terjeszteni a kullancsok. A mi éghajlatunkon szerencsére csak néhány kórokozót hordoznak ezek az apró természetű paraziták. Kullancs által terjesztett és emberre is veszélyes betegséget Magyarországon lényegében csak kettőt ismerünk: a közismert vírusos agyvelőgyulladás és az újabban felfedezett és a tudomány számára még sok meglepetést tartogató Lyme- (ejtsd: láj)m kórt. Az előbbi betegség a súlyosságával, míg az utóbbi a gyakoriságával tűnik ki. Míg a vírusos agyvelőgyulladás két-három hét alatt lezajlik, addig a Lyme-kór éveig, sőt évtizedekig is eltarthat, ezalatt újabb meg újabb szervek bántalmát okozhatja. A vírusfertőzés tünetei a csípéstől számított egy hónapon belül jelentkeznek, de a Lyme-kór lappangási ideje hetek-hónapok, sőt néha több év is lehet. Fontos különbség, hogy az agyvelőgyulladás megelőzhető védőoltással, de a Lyme-kór ellen még nem rendelkezünk oltóanyaggal.

A Lyme-kór jellegzetes kezdeti tünete a csípés után és a csípés helyén több nappal kezdődő és a széli részein lassan növekvő bőrpír. Ez a folt rendszerint fájdalommentes, nem is viszket. Az erdőben dolgozó, fizikai munkát végző ember nem is veszi észre, figyelmet sem fordít rá. A folt előbb-utóbb magától is elmúlik. Ezt követően szívizomgyulladás, majd idegrendszeri tünetek keletkezhetnek. Ez utóbbiak csak ritkán járnak benuulásokkal (közöttük is messze a leggyakoribb az arcidegbenuulás: a beteg az egyik szemét nem tudja behunyni, szája elferdül). Jellegzetes a vándorló zsibbadások érzése, végtaggyengeség és az indokolatlan fáradékonyság, feledékenység. Ezek a tünetek csak ritkán olyan súlyosak, hogy a beteget orvoshoz kényszerítenék. Az orvos pedig hiába vizsgálja betegét, nem talál semmit. Könnyen hiheti, hogy helyes a diagnózis: munkaundoritisz. Előfordul, hogy a tünetek porcokorongsérvre, „lumbágo”-ra utalnak. A beteget különböző kezelésekre küldik, mely állapotán nem sokat javít, sőt... A panaszok azonban előbb-utóbb megszűnnek. A betegség azonban még mindig újabb tüneteket, ízületi gyulladásokat okozhat. Főleg a térdizület dagadhat meg. Ritkán jár komolyabb fájdalommal, és rendszerint magától elmúlik, de még többször visszatérhet. Sok év elteltével a kisízületek (csukló, ujjak) is megbetegedhetnek. Akár egy évtized múltán is jelentkezhet még újabb betegség: a kéz vagy a láb bőrének lilás színű gyulladásaival, majd lassú pusztulásával, elvékonyodásával járó bőrelváltozás. A színe miatt ezt rendszerint a végtag keringési zavarával szokták magyarázni és az orvosok különböző keringésjavítókkal szokták kezelni – eredménytelenül... Mindezen túl, a lassan de biztosan szaporodó tünetek a betegben is azt az érzést kelthetik, hogy ezek már az öregedés jelei. Az orvos meg különösen boldogan üti el a megoldhatatlannak látszó diagnosztikus problémát, hogy „-Ja kérem, nem leszünk már fiatalok”.

Pedig a betegség gyógyítható. Minél korábban ismerik fel és kezelik helyesen, annál nagyobb az esély a teljes gyógyulásra. Sok betegünk van már, aki több éve fennálló súlyos tünetek után, a megfelelő kezelésre maradéktalanul meggyógyult. A gyógyítás eszközei a szokásosnál jóval nagyobb adagú antibiotikumok. Tudni kell azonban, hogy csak néhány készítmény hatásos. A Lyme-kór kezelését helyes, ha csak a témában jártas, felkészült szakember vállalja.

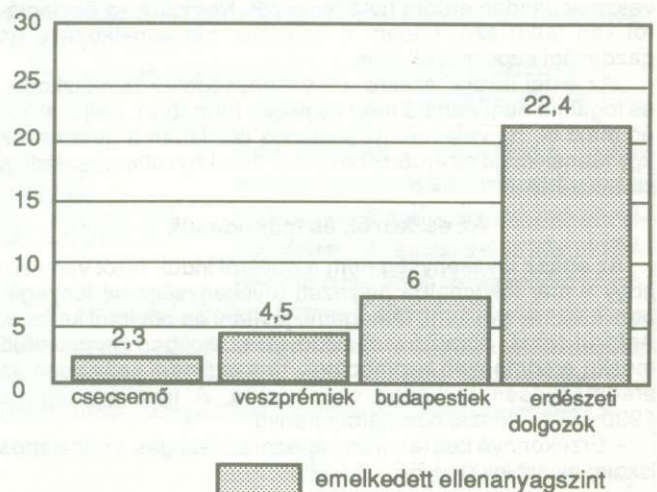
Milyen gyakori lehet a betegség a kullancscsípésnek minden nap kitétt emberekben? Erre kerestük a választ, amikor a

fakombinát orvosainak javaslatára Lyme-kór irányában szűrővizsgálatokat végeztünk. A szűrővizsgálatok során meghatároztuk a dolgozók vérében a Lyme-kór okozója ellen termelt ellenanyagok mennyiségét. Tudni kell, ha az ember valamely betegségen átesik, az azt okozó baktérium vagy vírus ellenanyagtermelést vált ki. A mindennapos gyakorlatban ezt használjuk fel néhány betegség kimutatására. A nagyon magas ellenanyagszint bizonyítja a betegség fennállását. Mi a helyzet azonban akkor, ha az ember sorozatos fertőzésnek van kitéve, újabb meg újabb inger éri a szervezetet? Ebben az esetben ugyanaz játszódik le, mintha valakiben folyamatosan lennének szaporodó baktériumok, melyekkel szemben ellenanyagokat termel. A helyzet ugyanakkor olyan védőoltáshoz is hasonlítható, amelyet többször kell beadni, hogy megfelelő védelmet nyújtson. Az orvost ilyen esetben a kullancs helyettesíti, az injekciós tűt pedig a parazita szívókája. Kéretlenül újabb és újabb oltásokat ad. A döntő különbség az, hogy míg az orvos elölt vagy gyengített vírust, illetve baktériumot juttat a szervezetbe, addig a kullancs nem szívbaajos, és veszélyes fertőző anyaggal dolgozik.

Összesen 325 embert vizsgáltunk. Közülük 110 vérében találtunk emelkedett ellenanyagszintet. Ezen belül hetvenháromnak olyan magas volt ez a szint, mint amelyet csak az éppen zajló Lyme-kór esetében szoktunk találni. Összehasonlításképpen feltűntettük a budapesti és a veszprémi vérédek, valamint az osztályunkon ápolat hasmenéses csecsemők között talált emelkedett ellenanyagszinttel rendelkezők arányát (1. ábra). Azért vizsgáltuk a csecsemőket is, mert így látszik, hogy a vizsgálatnak van valamelyes „háttérzaja”, hiszen ezek az apró gyerekek még biztosan nem találkoztak kullancsokkal. A budapesti és a veszprémi lakosok között nem találtunk lényeges különbséget, az erdészek kimagasló átfertőzöttsége azonban feltűnő.

Lyme-kór irányában végzett szűrővizsgálatok

a vizsgált dolgozók százalékában

Vizsgálatainkkal csak arra tudunk biztos választ adni, hogy az erdészeti dolgozók egy jelentős része átesett a fertőzésen. Az emelkedett ellenanyagszinttel rendelkezők közül csak 35%-nak voltak olyan panaszai, amelyek esetleg a Lyme-kór következményeinek tekinthetők. Többségüknek izületi fájdalmai voltak. Hozzá kell azonban gyorsan tenni, hogy az ellenanyaggal nem rendelkezők 30%-ának is voltak ehhez hasonló tünetei. Mindenesetre a tünetekkel és ellenanyaggal rendelkező betegeket megvizsgáltuk és szükség esetén kórházi vagy otthoni kezelést alkalmaztunk, melyre sokuk állapota látványosan javult. Ma még nem tudjuk eldönteni, hogy az emelkedett ellenanyag hány százalékban takar tünetszegény, de aktív fertőzést és hány százalékban csak erős védettséget. A kérdés eldöntésére jelenleg folynak vizsgálatok. A fertőzött területen élőknek csak azt tudjuk tanácsolni, hogy panasz esetén keressék fel a László Kórházban működő Lyme Ambulanciát, ahol minden hétfőn és szerdán délelőtt fogadunk betegeket.

Ezúton szeretném megköszönni a szombathelyi erdőgazdaság és a bácsalmási erdészeti egészségügyi dolgozóinak önzetlen segítségét.

Csípte már meg kullancs?

A válasz akkor is igen, ha ön nem észlelte vagy nem emlékszik rá. A kullancscsípés ugyanis fájdalommentes és többnyire észrevétlen marad.

Tudja-e, hogyan kell biztonságosan eltávolítani, hányféle betegséget terjeszt, melyek okozza vírus és melyiket baktérium, mekkora egyetlen kullancscsípés kockázata, van-e védőoltás a betegségek megelőzésére, hogyan lehet a fertőzéseket kimutatni, hogyan lehet gyógyítani, mi a Lyme-kór, mennyire veszélyes az agyvelőgyulladás, hány nap múlva várhatók a tünetek, terjesztik-e a szúnyogok is, terjedhet-e egyik emberről a másikra, veszélyes lehet-e a magzatra is, melyek a fertőzött területek?

Hogyan lehet védekezni?

Ez az első alkalom, hogy e témában tudományos ismeretterjesztő könyv kerül az egészség kérdései iránt érdeklődő olvasó kezébe.

A könyv címe: Kullancsok és betegségek

Dr. Lakos András ismerteti az újonnan felismert, kullancsok által terjesztett, Magyarországon is igen gyakori betegséget, a Lyme-kórt. Ez a betegség ma még az orvosok körében sem teljesen ismert. A kórkép legfőbb jellemzője a hullámozó, idült lefolyás. A kullancscsípés után még akár 10 évvel is jelentkezhetnek a fertőzés újabb tünetei. Lakos dr. nyolc év klinikai és tudományos vizsgálatai alapján ismerteti a Lyme-kór szerteágazó tünettartát, a diagnosztikus vizsgálatok és a kezelés során szerzett tapasztalatait.

A könyvben sok érdekesség olvasható a kullancsok életéről, az általuk okozott számos betegségről, különös tekintettel a mindenkori által ismert, a gyakorlatban azonban mégis sok kérdést felvető kórképről: a kullancs terjesztette agyvelőgyulladásról. A téma tudományos megközelítését olvasmányos stílussal ötvözi a szerző.

A könyv a Melánia Kft. gondozásában jelenik meg A/5-ös méretben, 144 oldalon, a Lyme-kór valamennyi jellegzetes bőrelváltozását bemutató 20 színes fotóval. **Ára előfizetés esetén csak 295 Ft.** A könyv megjelenése után 440 Ft lesz. Megjelenése 1992. nyár végére várható.

Csak postai úton jegyezhető elő. Kérjen befizetési csekket! (Melánia Kft. 1464 Budapest, Pf.: 1333.) **Ne felejtse el olvashatón megírni nevét, címét, postai irányítószámát.** A könyvet elkészítése után minden külön díjtétel felzárkózása nélkül megküldjük.

HENRI DABURON

Az erdei iskola

A franciáknak – általában – nincs világos fogalmuk az erdőről. Gyakran valami nagyon mítikusnak és megfoghatatlannak tartják, amely az embertől – ha az erdőhöz nyúl – számos kárt szenved. Úgy tartják, hogy fenntartása kizárólag passzív és statikus védelem által érhető el. Működésének, funkcióinak dinamikus oldalát sokszor nem ismerik.

Az általános iskola az a hely, ahol a dolgokkal kapcsolatban kialakítható a világos megértés. „Az erdei iskola” ezért indított egy programot e szemlélet fokozatos megújítására a gyermekek lelki világában és szellemében. Ennek érdekében nem oktat, hanem – ha lehet így mondani – az ozmózis jelenségével él. Az erdőt ezek után olyan helynek tekintik, amely különleges módon képes segíteni az általános iskola szinte valamennyi programon szereplő tantárgyát. E tevékenységben részt vesznek a Földművelésügyi és Erdészeti Minisztérium, a Nemzeti Oktatásügyi, Ifjúsági és Sport Szervezet.

Az erdőnek a gyermek, majd a későbbi felnőtt részére ismert világgá kell válnia. Olyanná, amelynek megvannak a működési szabályai, amelyeket védeni kell. Ez azonban csak akkor hajtható végre megfelelően, ha kezelésében figyelembe vesznek minden erdőre ható tényezőt. Nemcsak az ökológiáról van tehát szó, hanem a szociális, táji vonatkozású és gazdasági kapcsolatokról is.

„Az erdei iskola” ezekre a tevékenységekre támaszkodik, és fogalma nem adható meg végleges formában. Célját akkor éri majd el, ha valamennyi általános iskolában a gyermekek úgy tudnak majd az erdőről beszélni, mint közvetlen, családi környezetükről.

Az eszközök és működésük

Az egész tevékenység nem a nulláról indul. Arról van szó, hogy a már folyamatba helyezett tevékenységeket lényegében intézményesíteni, támogatni, javítani és bővíteni kellene. Anélkül tehát, hogy a megelőző időszakokban megkezdett munka eredményeit lerombolnók, támaszkodni kell éppen az eredményesen működött csoportokra. A tevékenység az 1990-1991. időszakban három irányú.

– Érzékenyebbé kell tenni és képezni szükséges az általános iskolai osztályok tanulóit.

– A pedagógusok helyi viszonyokhoz alkalmazott ilyen jellegű anyagait számba kell venni, szükséges azok kialakítása, fejlesztése és elosztása.

– Olyan vegyes programú osztályok tervezetét kell kialakítani, majd megvalósítani, amelyek kísérleti vagy példa értékűek (patronálás, tanösvények, erdei munkában való részvétel stb.).

A séma minden valószínűség szerint kialakul majd a következő évek folyamán. Ami az 1990. évet illeti, a Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztérium 3 millió frankot bocsátott kezdeti hitelként rendelkezésre. Ezt az oktató- vagy „erdész-” személyzet kapja kiegészítésként.

A szervezés megyei szinten történik. Itt a közreműködők ad hoc munkacsoportot szervezhetnek, amelynek feladata egész évre szóló általános program kidolgozása olyan módon, mint az a megye egyéb tervezeteinek vonatkozásában is történik.

Nemzeti szinten egy kísérleti csoportot kell kialakítani. Ennek irányítója *Henri Daburon* úr, mezőgazdasági, vízügyi és erdészeti főmérnök. Daburon úr irányítja az induló tevékenységek általános mozgásait, azok fejlesztését, a javasolt tevékenységeket összehangolja a minisztérium által a megyék részére megnyitott hitelek céljaival és elosztásával.

Az e célra kinevezett munkatársak tartják végül a táji kapcsolatokat.

Minden, fentiekkel kapcsolatos terv viselheti „Az erdei iskola” jelzést vagy azt a grafikai jelvényt (öntapadó jelvények stb.), amelyet különböző formákban lehet az iskolások között terjeszteni.

Az 1990-1991. iskolai év programja

1990. szeptember-október

– Minisztériumközi körlevél kiadása a tevékenység ismertetésére.

– Reklám kidolgoztatása a Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztérium, valamint a Nemzeti Erdészeti Hivatal részéről. Ennek tapadójelvény formában kell megjelenítenie és széles körben terjeszteni kell az iskolások között.

– 400 pedagógiai csomagot kell szétosztani. Ezek általános értelemben foglalkozzanak az erdővel.

1990. október-december

– A megyei munkacsoportok megalakítása.
– Akadémiaiközi kapcsolatok a munka megkezdését és értelmezését illetően.

Iskolák második és harmadik évharmada

– A tervecsomagok kiadása, a Mezőgazdasági és Erdészeti Minisztérium hiteleinek kihelyezése a tervező csoport által javasolt mértékben.

– Az 1990-1991. iskolai évi programok megvalósítása.
– Médiák előtti támogatás valamelyik vidéki központban a miniszterek részvételével.

1991. június

– Évi mérleg elkészítése, a helyi megvalósítások bemutatása, esetleg erdei iskolai ünnepség keretében egy osztály, iskola vagy járás szintjén.

Összefoglalás

– Egyszerű üzenetet kell küldeni a gyermekekkel a felnőttek részére azzal a szándékkal, hogy ők is világosan lássák:

„Az erdő megvédi magát. De mi nem védjük megfelelően akkor, ha nem kezeljük dinamikusán és ha üvegbúra alá zárjuk.”

– Hosszú távú tevékenységre van szükség, amely 1990-1991-ben indul, de folytatni és fejleszteni kell a következő évek folyamán.

– A helyi tevékenységi formák sokféleségére van szükség. Ezek legyenek változatosak, de mind arra a gondolatra utaljanak, amelyet a felragasztható címke tartalmaz: „Az erdei iskola”.

– A vállalatok együttműködésének sokféle lehetősége szolgáljon teljes mértékben a tevékenység egészének javára helyi és általános szinten egyaránt, egyetlen év vagy többéves időszak vonatkozásában ugyanúgy.

Fordította: Dr. Szőnyi László

* * * * *

Áprilisi bolondozások

A tőkés réce, alias: vadkacsa

A tőkés réce, nézetem szerint, a huszadik század madarai Bármennyire is igyekezett ezt palástolni a könyvespolcon szolidan megbúvó szakkönyv, az Euráziában és Észak-Amerikában őshonos madár bizonyos tekintetben a napjainkban megélt közép-kelet-európai haladás jelképe is lehetne!

A bizonyos tekintet persze nem ugorhat át túl nagy tereket, a nyilvánvaló, hasonszórú, azaz hasontollú jelenségeket viszont nem kerülheti meg. Ez a tőkés réce, ha nem is kapitalista, mégis kisvállalkozó, egészen kicsi, hossza behúzott nyakkal 49-63 centi között van (v. ö. napjaink legkisebb kisvállalkozóival, akik között a száz centivel hosszabbak szép táborra vegyül, ugyancsak behúzott nyakkal). A kinyújtott nyakú kisvállalkozók a tőkés réce hosszához általában úgy aránylanak, mint ép nyakú réce a törött nyakú récéhez.

Az ép nyakú récéknél maradvány, mint tőkést, rendkívüli módon vonzza a város, ahol is kisebb vagy nagyobb dísztavacsoknál is megtelepszik, mit megtelepszik, költ! Ezáltal némileg eltér szűkebb pátriánk költőitől, akiknek túlnyomó réce, illetve része abszolúte nem tőkés, ha meg is telepszik városi kis vagy nagy dísztavaknál. A jól megtollasodott kisvállalkozó tőkés, hasonlóan az ép nyakú, valóságosan városiasodott récéhez, szintén megtelepszik városi dísztavak mellett. Urbánus érzülete olyan erős, hogy dísztó hiányában maga gondoskodik kisebb vagy nagyobb vízfelület előteremtéséről. A tőkés réce ily módon előhírnöke tőkés kisvállalkozók megjelenésének és viszont!

A dísztavak partján legtöbbször a fű közé építi fészket az úszó récék eme díszes fajtája. Semmiben sem tér el tehát tőle

az árral jól úszó tőkés kisvállalkozó, aki lehetőleg szintén fű közé, lehetőleg minél kiterjedtebb füves térség közepére építi fészket. Gyakorta még az árral sem kell törődni!

A tojásrakásban és a költésben lényegbevágó eltérést produkált a teremtő erdő. A 63 centi alatti tőkés 8-14 tojást rak, a tojó 26 napig költi ki őket. A nyújtott nyakú tőkés is képes 8-14 tojást rakni, legfőképpen a tányérjára, ahonnan talán egy óra alatt is el tudja költöni valamennyit!

A tőkés récének úszóhárttyája van a lábujjai, a tőkés kisvállalkozónak hitelkártyája van a kezujjai között, ezáltal mindketten jól tudnak lavírozni. A réce csemetéi szinte világrajóttuk percétől követik anyjukat a vízbe, veszély esetén remekül buknak le. A kisvállalkozónak legtöbbször nincs ilyen vízkényszere, van azonban vízumkényszere, de nem arra az esetre, ha veszélyhelyzetben lebukik, s más megoldás híján víznek megy!

Mindkét tőkés növényekkel és állatokkal táplálkozik, a réce a caóréval szűri ki a vízből, pocsolyából a táplálékát, a kisvállalkozó már korábban megszűrt léből és „szűret”-ből fogyaszt, melyben – fájdalom – esetenként a tőkés réce is bennfoglaltatik! Nem is akárhogyan!

Például a megtisztított és sózott kacsa belsejét sós vízben megfőzött, hámozott és pirított cukorban megforgatott nagyszem gesztenyével megtöltjük, bevarrva zsírban megsütjük. Levét kis liszttel, borral, gombával mártásnak készíthetjük, a kacsát vele leöntve, vajastésza-fánkkal és a gesztenyével körítve tálaljuk.

Ez a „Kacsa gesztenyével”. A vad kacsa egészen más!

Apatóczy István

A tartamos erdőgazdálkodás alapelve, szabályozója az erdőrendezés. Az utóbbi időben az erdőrendezésben és fejlesztésében bizonyos untág, stagnálás tapasztalható mind a gyakorlatban, mind a kutatás terén. Ma, amikor az erdőgazdálkodás egyre jobban ki van téve – az általában kedvezőtlen – külső körülményeknek, kiemelten a környezeti ártalmaknak, elengedhetetlen a szükséges információk gyors és pontos szolgáltatása. Az erdőrendezést az erdészeti egységeknél kell fejleszteni, ahol az információkra szükség van. A személyi számítógépek ma már lehetőséget adnak a képernyőn megjelenített üzemtervtől a folyamatos erdőrendezésig, a folyamatosan aktualizált tematikus térképek előállítására. Az erdőrendezési

VAN-E JÖVŐJE AZ ERDŐRENDEZÉSNEK?

végző üzemeknek PC-felszereltségre, speciális modul programokra és hibátlan bemenő adatokra van szükségük. Az erdőrendezés információtartalmát bővíteni kell, figyelemmel az információfelhasználás és az előállítás költségének összehasonlítására. Az erdőrendezés jövőbeni feladata a növekvő gazdasági nehézségek mellett nemcsak a tartamos erdőgazdálkodás szabályozása (hozamvizsgálat, üzemgazdálkodás stb.), hanem a túlélés határainak megismeréséhez és a túlélési stratégia kidolgozásához a környezeti információk szolgáltatása is.

(ÖFZ 1992. 1. Ref.: Gáspár Hantos Gáza)